

U sjeni operacija – Naoružanje i oprema specijalnih postrojbi HVO-a u ratu

OBJAVLJENO 25. KOLOVOZA 2025. OD VIKTOR TRUMBETAŠ

Nakon što smo se u **prvom dijelu serijala o specijalnim postrojbama Hrvatskog vijeća obrane** upoznali s time tko su bile i kako su djelovale, u drugom dijelu serijala proučit ćemo izbliza opremu i naoružanje tih postrojbi. Postrojbe za posebne namjene HVO-a su kao elitne i specijalne postrojbe u principu bile **bolje opremljene od regularnih postrojbi HVO-a** s time da je njihovo naoružanje bilo raznovrsno, često prilagođeno terenu, dostupnosti opreme i prirodi zadatka. Zbog stihijskih okolnosti i stvaranja vojske doslovno iz nule **nije postajala standardizacija** u opremi, uniformiranosti i ni naoružanju među ovim postrojbama kao na primjer unutar Specijalnih postrojbi Glavnog Stožera HV. Štoviše, opremljenost postrojbi je često ovisila o onome to je bilo dostupno na terenu, što je tko doturio privatnim kanalima, koliko se zapovjednik postrojbe zauzeo za postrojbu pri raspodjeli nove opreme i

naravno zaplijenjenoj protivničkoj opremi i naoružanju. Danas postoji **jako malo dostupnih fotografija** specijalnih snaga HVO-a, pretpostavljamo zbog prirode tadašnjih ratnih događanja, želje za anonimnošću vojnika poslije rata ali i političkih igara koje se i dan danas vode tako da su izvori rijetki međutim po objavljenom materijalu i videosnimkama koje pomalo isplivavaju u javnost čitatelji mogu dobiti barem letimičan pogled na njihov izgled.

Diverzanti IDV-a 108. brčanske brigade HVO 1992, sa bacačem granati RBG/MGL

Postrojbe za posebne namjene HVO-a su se **po vanjskom izgledu orijentirale prema Hrvatskoj vojsci** i zapadnom standardu odijevanja i uniformiranja koji je često bio pomiješan sa kombinacijom dostupne opreme bivše vojske, JNA. To je uključivalo domaće rađene ili uvezene iz Hrvatske uniforme i jakne za zapadnom maskirnom šarom rađenom po američkom uzorku „M81 Woodland“. To je ujedno i najčešći maskirni uzorak uniformi i košulja PPN-ova. Od drugih uzoraka treba dodati i JNA MOL-M68 uzorak za izvidnike ili snajperiste, JNA maskirnu navlaku za izvidnike ili zimsku bijelu navlaku za uniformu. Od pokrivala za glavu, najčešće su nosili vojničke, katkad i obične šilterice, smeđe ili ponekad crne beretke sa metalnim grbom Herceg Bosne, zatim fantomke ili „panama“ šešire sa širim obodom ili marame.

Postrojba za posebne namjene Munje na okupu, Krčevine, Vitez 1993.

Jedan od standardnih dijelova opreme po kojemu su se razlikovale od običnih postrojbi su bili **borbeni prsluci** koji su bili ili oni zapadni istovjetni u uporabi HV-a ili improvizirani rađeni u domaćim radionicama koji su mogli primiti od 6-8 spremnika za pušku. Tu ne treba zaboraviti ni pancirne prsluke koji su bili zapadnog tipa poput čuvenih američkih „flak jakni“ ili jugoslavenskih Borovo pancirki, kakve su nosile i hrvatske specijalne policijske postrojbe s početka rata. **Kacige** su također bile raznovrsne od američkih M-1 sa kamuflažnom navlakom do jugoslavenskih M-59/85 ili što se već našlo (poput istočnonjemačkih kaciga).

Izvidnici 3. gardijske brigade HVO „Jastrebovi“ sa bacačem granati RBG/MGL (dolje lijevo) Kupres 1994.

Pješачko naoružanje specijalnih postrojbi je bilo također ne standardizirano i sastojalo se od automatskog oružja zapadnog i istočnog porijekla. Od njemačkih pušaka Heckler-Koch MP-5 i G-3, preko argentinskih FAL-ovki i američkog M-16 do

kalašnjikova svih vrsta pretežito ruskih i Zastavinih M-70 u svim varijantama, ali i rumunjskih, prepoznatljivih po prednjem drvenom rukohvatu. Postrojbe su koristile i puškomitraljeze i strojnice za pružanje vatrene podrške poput sovjetskih RPD i RPK, ili Zastavinih M-53, M-72 i M-84, ali čak i rariteta iz drugog svjetskog rata poput njemačkog Maschinengewehra MG-34 ili čehoslovačkog ZB vz. 26.

PPN Ludvig Pavlović

Snajperi su bili neizostavan dio inventara za postizanje preciznih pogodaka. U njemu su pretežito bili Zastavin vojni snajper M-76 i neki prepravljene karabini, zatim se znao pronaći i neki europski model poput austrijskog SSG-69. Po dostupnim video izvorima uočava se i korištenje teškog snajpera američkog proizvođača Barrett što je ogroman raritet za naše krajeve, pogotovo u to doba '91-'92. Hrvatski modeli su također igrali ulogu, poput EMM 992 ili teških snajperskih pušaka MACS M2-A i RT-20 tzv. „ručnog topa“.

Američki teški snajper marke Barrett M82 u uporabi HVO specijalaca ATJ Kažnjeničke
bojne

Od **pištolja i osobnog oružja** su se najčešće koristili posvuda dostupni Zastavini modeli uključujući najpoznatijeg M-57 „Tetejca“ ali i drugi poput zapadnih Berettinih ili Hecklerovih modela. Noževi, bajuneti, prigušivači bili su sastavni dio standardne opreme svakog specijalca, često korišteni u borbi prsa o prsa ili u tihoj eliminaciji protivnika. **Noćna optika** (NVG) bila je ograničeno dostupna, ali iznimno korisna u noćnim operacijama i izviđačkim misijama; većinom je dolazila iz stranih donacija. **Radiouređaji** poput Motorole bili su nezamjenjivi za sigurnu i učinkovitu komunikaciju, osobito u brdskim i šumskim terenima gdje je koordinacija jedinica bila presudna za uspjeh operacije.

Dobar uvid u opremu i naoružanje postrojbi za posebne namjene pruža sljedeći **dokument:**

Početakom 1994. godine Ministarstvo obrane Hrvatske Republike Herceg-Bosne upućuje zahtjev Ministarstvu obrane Republike Hrvatske za opremanje antiterorističke skupine ATJ Širokobriješke Kažnjeničke bojne, poznate kao **komando grupa „Busovača“**. Za šezdeset pripadnika zatražena je moderna specijalna oprema koja je uključivala dvostruke uniforme (maskirne i zelene), automatske puške M16 i Heckler & Koch MP5 te 9mm pištolje istog proizvođača. Svaki bi vojnik dobio i zaštitnu pancirku od kevlar, borbeni prsluk, borbeni nož marke Gerber, ruksak, planinske čizme te ručnu radio-stanicu Motorola sa slušalicama. Posebnu pozornost privlači stavka od šezdeset infracrvenih uređaja za noćno gledanje, što pokazuje ambiciju da se jedinica osposobi za operacije u svim uvjetima vidljivosti. Uz to, tražena je i specijalizirana oprema poput pušaka za ispaljivanje suzavca, zaštitnih maski, crnih odora, sportskih kompleta i laganih tenisica za trčanje. Od teškog naoružanja zatražene su tri snajperske puške kalibra 12,7 mm američke tvrtke McMillan Brothers te šest domaćih snajperskih pušaka Zastava M76. Logistička podrška trebala je uključivati dva helikoptera s po 25 mjesta te deset terenskih vozila, dok je komunikacijsku sigurnost trebala osigurati satelitska radio-stanica. Ovaj detaljan popis, procijenjen na stotine tisuća njemačkih maraka, pokazuje nastojanje

da se od postrojbe stvori elitna specijalna jedinica po uzoru na zapadne protuterorističke snage, spremna za brza i učinkovita djelovanja u ratnim uvjetima srednje Bosne.

U arsenalu **protuoklopnog i eksplozivnog oružja** specijalnih postrojbi HVO-a posebno mjesto zauzimali su ručni protuoklopni bacači. Najrašireniji među njima bila je Zolja (M80), jednostavna za rukovanje i vrlo učinkovita u urbanim okruženjima. Od ostalih treba istaknuti klasik i „pradjeda“ raketnih protuoklopnih bacača, čuveni RPG-7, uz M-79 „Osa“ i RB M-57, široko korištenih protiv oklopnih ciljeva, ali i kao potpora u urbanim borbama. Uporabu je doživio i tada famozni poluautomatski bacač granati RBG/MGL. Commando minobacači od 60mm su također bili korišteni. Osim protuoklopnih sredstava, specijalci su koristili i različite vrste tromblona lansiranih sa nastavaka vlastitih pušaka te ručne bombe poput M-75 i M-52, koje su činile standardnu ofanzivnu opremu za blisku borbu i obranu utvrđenih položaja.

Šarolikost opreme i ne standardizacija su uvelike utjecali na **vanjski izgled postrojbi** no na primjerima nekih od njih se ipak može vidjeti uspostava određenog standarda. Primjera radi, na fotografijama niže možemo vidjeti pripadnike Postrojbe za posebne namjene „Ludvig Pavlović“ u svojoj bazi i na terenu.

Pripadnici PPN Ludvig Pavlović u bazi i na terenu

Uočljivo je da svi pripadnici nose jednake maskirne uniforme, imaju jednake borbene prsluke, nose oznaku postrojbe na desnom rukavu i imaju jednake smeđe beretke s grbom HVO-a na kapi. Također možemo vidjeti pripadnike postrojbe kako nose američki šljem M-1. Neki od njih su uz maskirne nosili i **crne kombinezone**.

Pripadnik PPN Ludvig Pavlović u crnoj uniformi

Naoružanje kao što se može vidjeti dolikuje specijalnim postrojbama te ono uključuje i kalašnjikove raznih modela od M-70 do AKM-ova s preklopnim kundakom ili njemačke borbene puške Heckler & Koch G-3. Tu slobodno možemo i nadodati i Zastavine mitraljeze M-53 ili M-84.

Pripadnik PPN Ludvig Pavlović maskiranog lica nosi američku kacigu M-1 sa kamuflažnom navlakom, bijelu vrpcu za raspoznavanje u borbi. U ruci mu je H&K G-3.

Susjedne postrojbe posebnih namjena poput **Gavrana 2** također prikazuju određen standard u opremi i naoružanju te na fotografijama također možemo uočiti pripadnike u zapadnim uniformama s vlastitim oznakama, namazanih lica sa kalašnjikovima s preklopnim kundacima ili jurišnim Hecklerima.

Jurišna puška Heckler&Koch G-3 i mitraljez PK (M-84) u rukama pripadnika PPN

Gavran 2

Antiteroristička grupa (ATG) „Baja Kraljević“ Travanj 1993.

Jedinica za posebne namjene (JPN) „Apostoli“

Za **Kažnjičku bojnu** se također govorilo da je bila prilično dobro opremljena jedinica sa podosta zapadnog naoružanja u svojem sastavu, što se može iščitati i iz navedenih dokumenata. Potpuno drugačija situacija je sa manjim specijalnim jedinicama koje su bile osnivane po manjim mjestima ili u područjima pod teškom opsadom poput **Srednje Bosne**. One su su bile **opremljene kako god** i sa čime god i na prvi pogled teško da bi odavale dojam komandosa iako jesu izvršavale djelovanja koja spadaju u domenu specijalnih postrojbi.

PPN-ovi Vitezovi, Jokeri i Tvrtko II iz Srednje Bosne tokom najžešćih borbi 1993..
Uočava se raznovrsnost opreme i naoružanja, čime su svojim vanjskim izgledom
uvelike odudarali od klasičnog izgleda vojnih specijalaca

Na objavljenim ratnim snimkama borbi u Lašvanskoj dolini mogu se vidjeti postrojbe poput PPN Vitezova, Tvrtko II, Jokera, Munje i nekih drugih. Na njima se vide razno **razne kombinacije uniformi**, uzoraka, majica i jakni, improvizirani borbeni i pancirni prsluci. Često su neke postrojbe bile i „samoprozване“ specijalne jer bi se dokopale nešto boljeg oružja od ostalih – automatskih pušaka, namazale lica zelenom ili crnom bojom stavili **trake oko glave** ili nosili fantomke. I onda su odrađivale razne zadaće, uključujući i izviđanja, diverzije i prepade, no teško da bi se mogle nazvati pravim specijalcima ako ih usporedimo sa nekim standardima opreme i obučenosti koji postoje u vojskama.

PPN Jokery tokom uličnih borbi za Buhine Kuće. Pripadnik postrojbe u crnoj uniformi sa maskirnim borbenim prslukom i crnom trakom na glavi nosi američku jurišnu pušku M-16.

Specijalne postrojbe HVO-a su u osnovi bile **pješачkog tipa**, u dosadašnjim izvorima nisu spominjani slučajevi helikopterskih desantiranja ili padobranskih skokova (HVO je imao svoje zrakoplovstvo sa helikopterima Mi-8), što ne znači da ih nije bilo. Na teren su se prebacivale automobilima (ponekad i osobnim), džipovima, kombijima, vojnim kamionima ili autobusima. Nije spominjano korištenje vlastitih oklopnih transportera ili borbenih vozila pješastva (kao što je npr. imao 1. HGZdrug u HV-u). Ono što su neke postrojbe posebnih namjena imale kako bi si povećale vatrenu moć jesu **improvizirana vozila i improvizirana artiljerija**.

Protuvavionski top Bofors 40mm montiran na kamion Deutz kao sustav vatrene podrške postrojbi (PPN Ludvig Pavlović)

O čemu se radi? Naime na kamion marke FAP, TAM ili Deutz se montirala **teška strojnica** (Dshk ili Browning M-2) ili protuzrakoplovni topovi od 20 do čak 40mm (M-55 ili Bofors) i onda se njima djelovalo po protivniku, točnije njegovom pješastvu sa

razornim učinkom. Slično su djelovale protivničke srpske specijalne postrojbe poput **Garde Panteri** sa sustavima M-53/59 Praga ili montiranim na kamione jugoslavenskim trocijevcima M-55 i NRZ sustavima.

Zanimljivo je korištenje improviziranih artiljerijskih oružja poput tzv „beba“- „bojler“ bombi načinjenih od protupožarnih aparata punjenih eksplozivom i metalnim otpadom lansiranih iz improviziranog minobacača-lansera. Tom su se tehnikom primjerice koristili **PPN Vitezovi** tokom borbi za Zabrđe i Lašvansku dolinu.

Improvizirani minobacač za lansiranje tzv. „bojler bombe“ prilikom punjenja i poslije ispaljivanja tokom borbi za Zabrđe i Bobaše (PPN Vitezovi)

Zaključno, moglo bi se reći da su naoružanje i oprema postrojbi za posebne namjene HVO-a odražavali uvjete ratovanja toga doba. **Ograničena dostupnost opreme** i potreba za brzim prilagodbama u složenim borbenim situacijama iziskivala je visoku razinu snalažljivosti. Iako često nisu raspolagali najmodernijom tehnologijom, pripadnici ovih postrojbi **uspješno su koristili ono što im je bilo dostupno** – kombinirajući domaće i strano oružje, improvizaciju, snalažljivost i visoku borbenu motivaciju. Njihova učinkovitost nije proizašla samo iz naoružanja, već motivacije da obrane svoje domove i spremnosti da izvrše i najzahtjevnije zadatke.

ČLANAK 1 – **ČLANAK 2** – **ČLANAK 3** – **ČLANAK 4** – **ČLANAK 5**

Ovaj tekst je dio novinarskoga projekta „Postrojbe za posebne namjene HVO i specijalne službe u BiH tokom rata 1992 – 1995.“, objavljen u sklopu programa poticanja novinarske izvrsnosti u 2025. godini Agencije za elektroničke medije. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i imena autora.

Autora objavljenog sadržaja
financijski podržava:

Agencija za elektroničke medije
Agency for Electronic Media
